

και με τις πανδημίες. Ήταν στη δεκαετία του '60 όταν η Ραχήλ Κάρσον με τις εκστρατείες της πέτυχε την απαγόρευση του τοξικού φυτοφαρμάκου DDT και έτσι προστατεύονται σήμερα οι θάλασσες και οι βιότοποι σε όλον τον πλανήτη. Λίγες ημέρες πριν, την περασμένη Τρίτη, συμπληρώθηκαν 56 χρόνια από τον θάνατό της. Η Ραχήλ Κάρσον πέθανε πρόωρα σε ηλικία 56 ετών. Είχε γίνει όμως παγκοσμίως γνωστή για τους αγώνες της, αλλά και ιδιαιτέρως για το βιβλίο της «Σιωπηλή άνοιξη», για το οποίο τιμήθηκε μετά θάνατον με το Προεδρικό Μετάλλιο της Ελευθερίας των ΗΠΑ, το 1980.

Το «μανιφέστο» της, το οποίο αφύπνισε την περιβαλλοντολογική συνείδηση εκατομμυρίων ανθρώπων, είναι σήμερα πιο επίκαιρο από ποτέ. Η άρρηκτη σύνδεση της οικονομίας και του ασφαλούς περιβάλλοντος δεν θα μπορούσε να βρει καλύτερη διαταραχή για μελέτη από αυτή που ζούμε τώρα. Εχουν παγώσει οι περισσότερες δραστηριότητες και ένα μεγάλο μέρος των πάσης φύσεως εκπομπών που προέρχονται κυρίως από τις μεταφορές.

Είναι γνωστό ότι ο ρυπασμένος αέρας μπορεί να βλάψει τους πνεύμονες, την καρδιά και παγκοσμίως ευθύνεται για 8 εκατομμύρια θανάτους τον χρόνο, κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ). Όταν συνέβη η πανδημία του κορωνοϊού SARS το 2003 στην Κίνα βρέθηκαν, για παράδειγμα, περισσότεροι θάνατοι στις ρυπασμένες περιοχές της Κίνας, σχεδόν διπλάσιοι από τον αριθμό θανάτων σε περιοχές με λιγότερη αέρια ρύπανση.

Τον Μάρτιο που πέρασε, η αέρια ρύπανση μειώθηκε σημαντικά, περισσότερο από 30% παγκοσμίως. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στην προηγούμενη οικονομική κρίση που περάσαμε στην Ελλάδα, οι συγκεντρώσεις των οξειδίων του αζώτου και άλλων ρύπων είχαν μειωθεί επίσης κατά 30%, αποτέλεσμα της μείωσης των αγροτικών και άλλων δραστηριοτήτων στη χώρα μας.

Με την κλιματική αλλαγή, από την άλλη πλευρά, οι αλλαγές που γίνονται παγκόσμια στη σύσταση της ατμόσφαιρας και στις μεταβολές της μεταφοράς αερίων μαζών, μαζί με τα ακραία φαινόμενα, μαζί με τις παρεμβάσεις του ανθρώπου στις αλλαγές στις χρήσεις γης, έχουν φθάσει σε σημείο να επηρεάζουν τα οικοσυστήματα κατά επικίνδυνο τρόπο, όπως υποστήριξε και ο David Quammen, συγγραφέας του «Spillover: Animal Infections and the Next Human Pandemic».

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η φοβερή πανδημία που ζούμε συνδέεται και με τις παρεμβάσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον και η ανάγκη αντιμετώπισής της θέτει σε κίνδυνο και την Πράσινη Συμφωνία του Ευρωκοινοβουλίου (GreenDeal), όχι μόνο λόγω της κατάρρευσης της οικονομίας, αλλά και με τις τιμές πετρελαίου οι οποίες έχουν εντελώς καταρρεύσει.

Το πού θα γείρει η ισορροπία κανείς δεν ξέρει. Αυτό που ξέρουμε είναι ότι όταν είχε αρχίσει να αμφισβητείται η ανάγκη τήρησης του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ (αρχές της δεκαετίας του 1990), ήρθε ένα φυσικό φαινόμενο, η έκρηξη του ηφαιστείου Pinatubo στις Φιλιππίνες, το οποίο συνέβαλε στο να καταρρεύσει το στρώμα του όζοντος, στη δραματική αύξηση της επικίνδυνης υπεριώδους ηλιακής ακτινοβολίας και στην άμεση ενεργοποίηση όλων των μηχανισμών, έτσι ώστε μέσα σε δύο χρόνια υπέγραψαν όλες οι χώρες το Πρωτόκολλο αυτό.

Σήμερα η κατάρρευση της οικονομίας λόγω της πανδημίας θα μπορούσε να απειλήσει την εφαρμογή των σχεδίων μετάβασης στην καθαρή ενέργεια. Ομως η φύση έχει τόσα σπουδαία φαινόμενα που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, ώστε πιστεύω ότι θα μας οδηγήσει να επανέλθουμε στην εφαρμογή του GreenDeal και στην εξεύρεση μιας χρυσής τομής συνεργασίας μεταξύ της κρίσης που δημιούργησε η πανδημία και της οικολογικής κρίσης που θα συνεχίζει να δημιουργεί ο άνθρωπος επεμβαίνοντας στην κλιματική αλλαγή του πλανήτη.

Ο τελευταίος ακραίος καιρός που ζήσαμε πριν από μια εβδομάδα είχε για θύματά του τα χελιδόνια που όλοι περιμένουμε για να μας αναγγείλουν την άνοιξη. Ομως η άνοιξη, μολονότι θα συνεχίσει να είναι σιωπηλή, ευτυχώς θα ξαναγεμίσει από τους ήχους της φύσης, από όλα τα ζωντανά και από τους απομονωμένους κατοίκους στις μεγαλουπόλεις, που προς το παρόν θα συνεχίσουν να κρατούν τις φυσικές αποστάσεις, εκτός από τη χρήση της παγκόσμιας γλώσσας επικοινωνίας, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η μουσική. Αλλωστε η άνοιξη και οι Αγίες Μέρες που ζούμε ενέπνευσαν τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες να δημιουργήσουν τα σπουδαιότερα αριστουργήματα της ψυχής του ανθρώπου.

Ο κ. Χρήστος Σ. Ζερεφός είναι ακαδημαϊκός, καθηγητής και ο εθνικός εκπρόσωπος της Ελλάδας για την Κλιματική Αλλαγή.